

RASEFORDOMMER OG EKTESKAP

a v

H. CHR. MAMEN

Det har i de siste 300 år vært mange som har prøvd å dele inn menneskene i sterkt avgrensede «raser». Særlig ble det filosofert mye over dette emne i forrige århundre. Det er skrevet en mengde pseudo-vitenskapelig litteratur om menneskeraser. Det utviklet seg en rase-ideologi som ikke bare delte menneskene i grupper etter deres kroppsproporsjoner og hudfarge, behåring m. m., men som tilla de ulike «raser» visse åndelige og psykologiske egenskaper. Denne løse rase-ideologi ble av nazismen opphøyd til «dogme», og dette førte til et av menneskehetens mørkeste kapitler.

Selv om nazismen er knekket, er vi imidlertid ikke på noen måte ferdig med rasefordommene. De finnes i visse deler av Sør-Statene og i Sør-Afrika. Rasestrider er dukket opp i London, det er ennå antisemitisme i Tyskland. Problemet synes å bli akutt overalt i verden der hvite og fargede lever sammen. Rasehatet har f. eks. dukket opp mange steder i Nord-Statene, til tross for den borgerkrig som Nord-Statene — under Abraham Lincolns lederskap — førte for negrenes frigjøring. Rasefordommene dukket opp som troll av eske da de fargede i stort antall kom til de store industrisentra i nord for å ta del i krigsproduksjonen under den siste verdenskrigen. Ikke vet vi hva som ville skjje i Norge hvis et større antall fargede slo seg ned i våre byer. Vi har ingen grunn til selvvrettferdighet. Nordiske psykoanalytikere forteller at pasienter som angivelig er liberale og fordomsfrie, ofte røper ubevisste rasefordommer. Helt problemfrie er vi forresten ikke. Vi har den samiske minoritet i nord, og vi har noen jøder rundt om i landet. Disse to grupper er ikke ukjente med rasefordommer.

Hva sier så den vitenskapelige litteratur (antropologi og genetik) om begrepet «rase»? En kan tale om hundraser, hesteraser osv. Men begrepet «menneskeraser» er høyst tvilsomt. «Rene raser» forekommer i et hvert fall ikke i virkelighetens verden. Ved langvarig innavl kan dyr fremstilles nokså raserene. — som et laboratorieprodukt. Menneskene kan nok deles inn i visse antropologiske grupper. Men betegnelsen «rase» er altfor belastet til å kunne bli brukt. Og det viktigste er at en har ikke kunnet påvise åndelige eller psykologiske egenskaper hos de respektive grupper. Miljø og klima utvikler nok bestemte egenskaper. Men disse er ikke konstitusjonelle. De er ikke arvelige. Det er bare én menneskerase, homo sapiens.

Historisk kan det ikke påvises noe rasehat, ikke engang rase-motsetning, før kolonisasjonsperioden tok til med slavehandel og utbytting. Raseteoriene ble vel fremsatt i den ubevisste hensikt å forsvare den politikk som ble ført. Motsetningen som eksisterte i Middelalderen mellom de kristne folkeslag på den ene siden og jøder og arabere på den annen, var ikke rasemessig, men religiøst motivert. Jøder som tok den kristne dåp, ble godtatt uten reservasjon i samfunnet.

Rasefordommene har sosiale, økonomiske og kulturelle årsaker. De er også motivert teologisk, idet Sør-statsbaptistene og de kalvinske boere hevder at Kanaan, Nohas sønnesønn og negrenes angivelige stamfar, ifølge Skriften skal være trelles trell for sine brødre (Genesis 9. 25). Men dette er et argument som er kommet til sent for å forsvare en praksis som hadde fått hevd i vedkommende miljø og som ble kritisert utenfra.

Synet på visse raser som mindreverdige, er motbevist. Et annet syn godtas bare nølende og motvillig. Såvel UNESCO som Kirkenes Verdensråd har funnet det nødvendig å tale sterkt mot alle former for rasediskriminering. Når disse to verdensomfattende organisasjoner har gjort det, er det fordi saken er sørgelig aktuell så mange steder i verden.

Selv om et nytt og fordomsfritt syn godtas intellektuelt, vil en lenge støte på motvilje av emosjonell og irrasjonell art. De økonomiske, sosiale og kulturelle motsetninger er i noen tilfeller falt

bort. Det er enkelte representanter for minoritetsgrupper som er nådd til topps, som f. eks. dr. Ralph Bunch, vinneren av Nobels fredspris og FN's visegeneralsekretær. Denne mannen ble likevel nektet medlemskap i en golfklubb i New York på grunn av sin hudfarge. Er det noen rimelig forklaring på denne utestenging annet enn at vi har å gjøre med ukontrollerbare følelser? Motstanderne av integrasjon hevder at det gjelder et prinsipp. Man har ikke noe imot en mann som dr. Bunch. Men prinsippet er viktig. Hvis en først begynner å gi etter, må en akseptere at hvite og fargede elever går sammen på skolen, at de sitter side om side i kirken, at de er i samme ungdomsforening osv. Hvis det skjer, vil det uvegerlig føre til at vennskapsbånd blir knyttet, vennskap som i enkelte tilfeller vil utvikle seg til ekteskap. I diskusjonen om rasespørsmål får en igjen og igjen høre som et siste og — angivelig avgjørende — argument: «Ville du like at din datter giftet seg med en neger?». Frykten for ekteskap på tvers av raser er i dag den viktigste årsak til rasehatet. Rasehatet er et kunstprodukt. Det blir elsket fram av slike som ser på den slags ekteskap som en ulykke.

Hva er så grunnen til at en frykter slike ekteskap? Delvis må det vel skyldes det gamle aksiom at barn og barnebarn av blandede ekteskap blir degenererte bastarder. Det er ikke overalt i verden en har denne oppfatning. I Portugisisk Afrika, Mozambique og Angola, er det intet raseskille. Der deles ikke folk etter hudfarge, men etter sin kultur. Et menneske er sivilisert eller usivilisert. Alle landets borgere er portugisere. En slik toleranse kan en bare finne hvor frykten for ekteskap på tvers av de såkalte «raser» er borte.

Arvelighetslæren avviser påstanden om at avkom av slike forbindelser vil bli degenerert. Og det er så mange fremstående mulatter, mestises, angloindere og andre liknende kombinasjoner, at saken skulle være klar nok.

Men ennå er det et argument igjen, et som virkelig har vekt: de miljøvansker som slike familier vil møte mange steder på jorden. Her er et dramatisk stoff som har lokket mange forfattere til skjønnlitterær behandling. En kan eksempelvis lese

Pearl S. Buck: «Come, my beloved» og andre amerikanske forfattere som særlig kjenner dette problem. Vil disse miljøvansker og fordommer fra omgivelsene være grunn god nok til å ta til motmæle mot slike ekteskap? Såvel den katolske som den lutherske kirken i Tyskland har advart sterkt mot ekteskap der den ene ektefellen er katolsk og den andre protestantisk. Bør kirkene ha samme holdning til «interracial marriages»? Det foreligger ikke — meg bekjent — noen offentlig kirkelig erklæring om dette spørsmålet.

Skal en uttale seg i denne sak, kan det bare bli i form av et råd. Det forekommer meg da at her som ellers er historien den beste rådgiver. Vi skal derfor hente fram fra norsk misjonshistorie noen eksempler på ekteskap mellom såkalte nasjonale kristne i forskjellige deler av verden og misjonærer fra Norge.

Først skal da nevnes pastor Jørgen Sverdrup (1732—1810), misjonær på Grønland 1764—89, den betydeligste Grønlandsmisjonær etter Hans og Paul Egede. Sverdrup giftet seg, etter å ha vært på Grønland i ca. tre år, med en 28 år gammel kvinne av ublandet eskimoisk herkomst. Vigselen ble forrettet av Sverdrups studiekamerat og kollega Casper Drejer.

Som motiv til sin handling anga Sverdrup at han ved ekteskap med en innfødt ville få en enestående anledning til å komme inn i befolkningens språk og tenkemåte, bedre kunne reise rundt blant dem og holde lengere ut i landet. Han la heller ikke skjul på at en av årsakene var at han ikke mente å kunne by «et dansk fruentimmer» de kår som han levde under på Grønland. Han gjendrev alle innvendinger ved å vise til Lukas 14.26 f.

Pastor Sverdrup angret ikke sin handlemåte, selv om han nok beklaget seg over at venner og velyndere «have ophæved al Correspondanse med mig». Hans hustru ble ikke bare et utmerket bindeledd til befolkningen. Hun ble hans fremragende medhjelper.

Eskimoene følte at misjonæren gjennom sitt ekteskap var blitt en av deres egne. Og den jordbunn som var så vel beredt, ble nå moden til høst. Folkets motstand mot kristendommen ble brutt. Strømmen vendte seg. Tallet på kristne steg raskere enn

noen gang før i Grønlands misjonshistorie. (For nærmere opplysninger vises det til H. Ostermann: *Nordmænd på Grønland*, bd. I s. 778 flg.)

Dette er et enestående tilfelle i vår eldste misjonshistorie. Fra vår egen tid har vi seks eksempler på at en norsk misjonær har giftet seg med en av medlemmene i den unge kirke der misjonæren hadde sitt virke. Det gjelder China, Japan og India. Det som slår en med disse «interracial marriages» fra nyere norsk misjonshistorie er at det bare er norske kvinner som har giftet seg på tvers av raseskillet. Årsaken er vel at det er ytterst få menn som er reist ugift til arbeidsmarken. Det skyldes neppe at kvinnene har mindre rasefordommer enn menn.

Erfaringen viser visstnok at ekteskapene går best der den fargede partner har høyere utdanning enn den hvite eller er velsituert. Da vil den følelse av mindreverdighet, som er naturlig tilstede, bli kompensert på en harmonisk måte.

Skal en så trekke konklusjoner av det materiale som foreligger, må det være at ikke noe taler mot slike ekteskap hvis partene er robuste nok til å tåle en del vanskeligheter fra omgivelsene. Under visse omstendigheter kan det være ønskelig at noen av våre misjonærer inngår ekteskap med representanter for de nasjonale kristne.

Det som er viktigst, er at vi alle legger bort all motvilje mot blandingsekteskap av denne type — hvis vi ikke forlengst har gjort det. Hvis fordømmene mot «interracial marriages» blir fjernet, — det kan bare skje ved opplysning og saklig orientering sammen med forkynnelsen av det universelle brorskap i Kristus Jesus — vil rasehatet smuldre bort av seg selv. Og da vil de som inngår slike ekteskap og deres ætlinger få det så meget lettere. Det er en av menneskerettene at to som vil stifte hjem sammen og som vil gjøre det på en moralsk verdig måte, må få lov til det, selv om de hører til forskjellige antropologiske grupper. Det er det eneste som er kristelig og politisk verdig. Det er én Gud, og menneskeheten er én. Vi skal ikke lage noen mur når Han har tatt bort «gjerdets skillevegg». Segregasjon må avløses av integrasjon eller assimilasjon!